

Jarosław Wąsowicz

Wyprawa cesarza Fryderyka II do Ziemi Świętej

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 6/1, 19-26

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JAROSŁAW WĄSOWICZ SDB

WYPRAWA CESARZA FRYDERYKA II DO ZIEMI ŚWIĘTEJ

Cesarz Fryderyk II Hohenstauf należy do najciekawszych i najbardziej kontrowersyjnych postaci XIII w. Był człowiekiem jak na owe czasy bardzo wykształconym. Władzał kilkoma językami, dobrze orientował się w filozofii, szczególnie arabskiej i przyrodznawstwie¹. Uchodził także za człowieka obłudnego, chytrego, przebiegłego i rozwiązłego². Te pozytywne i negatywne cechy Fryderyka znalazły swoje odzwierciedlenie w jego działalności politycznej, zmierzającej do przywrócenia dawnej potęgi cesarstwa. Zapatrzyony w obraz wschodniego despotyzmu, dążył do niego stanowczo i konsekwentnie. Jednak na drodze do potęgi Hohenstaufa stanęło papieństwo. Na scenie walki cesarstwa z papieństwem miało miejsce wydarzenie, którym zajmiemy się w niniejszym artykule – wyprawa Fryderyka do Ziemi Świętej. Krucjata cesarska³ miała miejsce w latach 1228 -1229 i stanowi ciekawy epizod z czasów wypraw krzyżowych.

¹ Por. St. Arnold, *Wyprawy Krzyżowe*. Warszawa b.r., s. 49; S. Runciman, *Dzieje wypraw krzyżowych*, t. III. Warszawa 1987, s. 170 – 174.

² Fr. Salimbene, *Parmensis Chronica*. Mon. Hist. *Ad provincias Parmensem et Placent.* Pert. VI, 166 – 170, Fragment dotyczący charakterystyki Fryderyka II W: K. Dobrowolski, *Rozkwit średniowiecznego porządku w Europie (w XIII – XIV w). Teksty źródłowe do nauki historii w szkole średniej*. Zeszyt 19, Kraków 1925, nr 5, s. 9.

³ Większość badaczy odmawia wyprawie Fryderyka II do Ziemi Świętej miana krucjaty. Stosunek historyków do tego problemu uwidacznia się w numeracji wszystkich krucjat. W wypadku zaliczenia wyprawy cesarskiej w poczet krucjat będzie ich osiem, w przeciwnym razie siedem. O ośmiu krucjatach mówi m.in. B. Zientara, *Historia Powszechna Średniowiecza*, s. 296 – 298, o siedmiu krucjatach mówią m.in.: T. Manteuffel, *Historia Powszechna Średniowiecza*, s. 199 – 201, M. D. Knowles, D. Obolenski, *Historia Kościoła*, t. II, s. 166 – 169, J. Hauziński, *Polityka orientalna Cesarza Fryderyka II Hohenstaufa*, s. 121. Już w czasie trwania samej wyprawy ówczesna opinia odbierała jej miano krucjaty z trzech powodów: 1. Cesarz w czasie pobytu w Ziemi Świętej znajdował się pod klątwą, był zatem pozbawiony apostołskiego błogosławieństwa – nie był więc krzyżowcem.

2. Wyprawa miała bezkrwawy charakter. 3. Sultán wydał Jerozolimę Fryderykowi, nie zaś Kościołowi. Por. J. Hauziński, *Polityka orientalna Cesarza Fryderyka II Hohenstaufa*. Poznań 1976, s. 127.

Podstawowymi źródłami wykorzystanymi w niniejszym artykule są: Fragmenty listu cesarza Fryderyka II do papieża Grzegorza IX⁴ oraz relacja mużułmańskiego dziejopisarza Badra ad-Dina al.- Ajnina zawarta w jego dziele *Naszyjnik perłowy o historii wieków ludzkości*, a dotycząca wyprawy Fryderyka⁵. Wśród kilku opracowań w których zakresie tematycznym mieściła się zamorska wyprawa cesarza, najbardziej przydatnymi wydają się być: *Dzieje wypraw krzyżowych* Stevena Runcimana⁶ oraz *Polityka orientalna Fryderyka II Hohenstaufa* Jerzego Hauzińskiego⁷.

Geneza wyprawy Fryderyka II do Ziemi Świętej

Kariera polityczna Fryderyka rozpoczęła się od momentu jego koronacji na króla Niemiec. Miało to miejsce 5 grudnia 1212 r. w Moguncji⁸. W rękach młodego władcy skupiły się Niemcy, cała północna Italia, a w wyniku sukcesji także Sycylia i południowa Italia⁹. W walce o tron niemiecki Fryderyk musiał się oprzeć na papieżwie i faktycznie tron ten zawdzięczał osobistemu wstawiennictwu papieża Innocentego III¹⁰. W roku 1213 nowo wybrany król w tzw. *Złotej Bulli* złożył papieżowi podziękowanie wraz z uroczystą przysięgą podjęcia wyprawy krzyżowej, która tak bardzo leżała na sercu biskupowi Rzymu. Wybór Fryderyka zatwierdził Sobór Laterański w 1215 r. Rok później Hohenstauf złożył jeszcze jedno przyrzeczenie Innocentemu III, a mianowicie takie, iż wyrzeknie się korony sycylijskiej, kiedy zostanie cesarzem¹¹. Hohenstauf zamierzał szybko

⁴ *Monumenta Germaniae Constitutiones*, II, 164 i nast. *Cesarz Fryderyk II do papieża Grzegorza IX o układzie z sultaniem egipskim (1229r.)*. W: W. Semkowicz, *Europa w czasie wypraw krzyżowych. Teksty źródłowe do nauki historii w szkole średniej*. Zeszyt 17, Kraków 1925, nr 6, s. 19 - 20.

⁵ Badr ad-Din al.- Ajni, *Naszyjnik perłowy o historii wieków ludzkości*. W: *Teksty źródłowe do Dziejów Powszechnych Europy i krajów sąsiednich (VI – XV w.)*, pod red. G. Labudy, t. I, *Islam w feudalnych państwach arabskich i w krajach ościennych*. Wybór, przekład i opracowanie J. Hauziński, Poznań 1976, s. 194 -195.

⁶ S. Runciman, *Dzieje...*, s. 170 – 190.

⁷ J. Hauziński, *Polityka orientalna Fryderyka II Hohenstaufa*. Poznań 1976, s.

⁸ Por. W. R. Fischer, *Leksykon papieży*. Kraków 1990, s. 260

⁹ Por. J. Marcier, *Dwadzieścia wieków historii Watykanu*. Warszawa 1986, s. 163. (Odtąd: DWHW)

¹⁰ Papież Innocenty III nakłonił książąt niemieckich zgromadzonych we wrześniu 1211 r. w Norymberdze do wyboru na króla Niemiec młodego Fryderyka Hohenstaufa, który wychowywał się na Sycylii. Por. W. R. Fischer, *Leksykon papieży*, s. 259, J. Dąbrowski, *Dzieje Europy od X w. do schyłku XIV w.* W: *Wielka Historia Powszechna*, t. IV, *Wiek Średnie*. Kraków 1939, s. 251 253.

¹¹ Innocentemu zależało na zapewnieniu rozdziału królestwa sycylijskiego od cesarstwa, gdyż stanowiło to zasadniczą gwarancję niezależności papieństwa. Fryderyk nie miał zamiaru dotrzymać tej obietnicy. W jego polityce Sycylia miała odegrać zasadniczą rolę. W przeciwieństwie do swego ojca i dziada, cesarz nie uważał za podstawę swej polityki Niemiec – lecz potęgę cesarstwa zamierzał oprzeć na Italii. Por. B. Zientara, *Historia Powszechna Średniowiecza*, s.258; J. Dąbrowski, *Dzieje Europy...*, s. 252-253.

uwolnić się od tych zobowiązań i złamał je już w 1217 r., kiedy przeprowadził wybór swego syna Henryka na Króla niemieckiego¹². 23 listopada 1220 r. w bazylice św. Piotra papież Honoriusz III, mimo złamania przez Fryderyka umów z 1213 i 1216 r., zwiedziony przez niego zorganizowaniem w następnym roku obiecaną krucjatą i ponownym zapewnieniem wypełnienia obietnic dotyczących Sycylii, koronował go na cesarza¹³. Zaraz po koronacji, Fryderyk pozostawiając swojego syna Henryka namiestnikiem w Niemczech, sam udał się na Sycylię i rozpoczął jej przebudowę w nowoczesną scentralizowaną monarchię¹⁴. Sprawę zorganizowania krucjaty kolejny raz odstawił na plan dalszy, zbywając papieża wysłaniem pomocy krzyżowcom pod Damietę¹⁵. Jednak sprawa wyprawy krzyżowej za niedługi czas znowu pojawiła się na pierwszej linii stosunków cesarsko – papieskich. W 1222 r. do Europy przybył władca Królestwa Jerozolimskiego Jan z Brienne. Jedną z głównych przyczyn, dla których zjawił się on na dworze papieskim, była chęć znalezienia męża dla swojej nieletniej córki Izabeli (Joanny) de Brienne. Za sprawą mistrza krzyżackiego Hermana von Saltza, zaufanego cesarskiego, została mu przedstawiona sugestia, by Izabela wyszła za Fryderyka Hohenstaufa¹⁶. Takim obrotem sprawy był zainteresowany Honoriusz III, gdyż sądził, że związanie cesarza z Królestwem Jerozolimskim i perspektywa dziedziczenia jego tronu poprzez małżeństwo z córką dziedzicznego króla Jerozolimy spowoduje jego większe zainteresowanie Fryderyka sprawą krucjaty¹⁷. Jednym z warunków zawarcia małżeństwa stała się więc ponownie sprawa zorganizowania przez Hohenstaufa krucjaty. Traktatem z San Germano z 25 lipca 1225 r., zawartym w obecności dwóch legatów papieskich, cesarz kolejny raz zobowiązał się do zorganizowania wyprawy na wschód w sierpniu 1227 r., i że przez dwa lata utrzyma swoim kosztem krzyżowców w Ziemi Świętej. Po zawarciu traktatu odbyły się przygotowania do uroczystości zaślubin, które odbyły się 9 września 1225 r. w Brindisi¹⁸. Nie zwlekając, Fryderyk rozpoczął przygotowywać grunt do swojej koronacji na króla Jerozolimy, która odbyła się w Foggi w grudniu 1225r¹⁹. Związanie się Hohenstaufa tronem z Królestwie Jerozolimskim wzmogło aktywność cesarską na polu krucjat. W celu

¹² Por. S. Arnold, *Wyprawy krzyżowe*, s. 50

¹³ Por. W. R. Fischer, *Leksykon papieży*, s. 259

¹⁴ Por. B. Zientara, *Historia Powszechna Średniowiecza*, s. 253.

¹⁵ Por. S. Arnold, *Wyprawy krzyżowe*, s. 50

¹⁶ Hermana von Saltza łączyły z Fryderykiem szczególnie bliskie stosunki. Był on zaufanym doradcą cesarza, jego najbliższym współpracownikiem. Z Tego powodu brał też udział w najważniejszych wydarzeniach politycznych i kościelnych swego czasu. Por. E. Potkowski, *Rycerze w habitach*. Warszawa 1978, s. 414.

¹⁷ Por. S. Arnold, *Wyprawy krzyżowe*, s. 51.

¹⁸ Por. J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s. 87.

¹⁹ Tamże.

zorganizowania wyprawy krzyżowej zorganizował zjazd możnych świeckich i kościelnych swojego państwa, który odbył się w Cremonie 6 marca 1226r., zaś w marcu 1227 r. zawarł pokój z miastami lombardzkimi, które zobowiązały się wystawić zbrojny poczet 400 rycerzy do udziału w krucjacie, natomiast w swoim sycylijskim państwie nałożył specjalny podatek na bogate klasztory i kler świecki, przeznaczając zebrane fundusze na cele wyprawy do Ziemi Świętej²⁰. Tymczasem 18 marca 1227 r. zmarł Honoriusz III, a jego następcą został wybrany krewny Innocentego III – Grzegorz IX²¹. Stosunek papieżstwa do cesarstwa zmienił się diametralnie. Nowy papież nie czuł żadnej sympatii do cesarza, w przeciwieństwie do swojego poprzednia na tronie papieskim, Honoriusza, który był wychowawcą Fryderyka, i rozpoczął z nim zdecydowaną walkę. Wezwał cesarza pod karą klątwy kościelnej do natychmiastowego wypełnienia danych wcześniej wielokrotnie zobowiązań do podjęcia krucjaty. Fryderyk uległ i począł gromadzić w Brindisi wojsko. Przybywało rycerstwo z różnych krajów cesarstwa i mimo tego, że choroby wynikające z długiego postoju pod włoskim niebem spowodowały wykruszenie ich zastępów, wyruszyły one w sierpniu 1227r. pod wodzą Henryka IV z Linburgii do Ziemi Świętej²². Fryderyk dołączył do nich 8 września, jednak po trzech dniach powrócił do Brindisi podając jako powód swoją chorobę²³. Usprawiedliwione chorobą odroczenie wyjazdu Fryderyka na Wschód nie znalazło aprobaty w oczach papieża. 29 września Grzegorz IX rzucił na cesarza klątwę²⁴. Fryderyk pod takim naciskiem zdecydował się wreszcie ruszyć do Palestyny.

Organizacja, przebieg i zakończenie wyprawy Fryderyka II do Ziemi Świętej

28 czerwca 1228 r. flota cesarska w liczbie 40 żaglowców, na czele z Fryderykiem, odpłynęła z portu w Brindisi w kierunku Ziemi Świętej. Armia cesarska liczyła około 10 tysięcy ludzi. Po krótkim pobycie na Cyprze, zakończonym kompromisem z opozycyjnie nastawionym do cesarza stronnictwem Ibelinów, flota Hohenstaufa przyплыła 7 września 1228 r. do Akkonu²⁵. Wkrótce do Palestyny dotarła także wiadomość o ponowieniu klątwy przez papieża, za wyruszenie na krucjatę bez uzyskania abszolucji z poprzedniej klątwy²⁶. Grzegorz IX ogłosił kru-

²⁰ Por. J. Tamże, s. 86 – 97.

²¹ Por. W. R. Fischer, *Leksykon papieży*, s. 103 – 104.

²² Por. B. Ziętara, *Historia Powszechna Średniowiecza*, s. 206; J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s. 97; S. Runciman, *Dzieje wypraw...*, s. 177; W. R. Fischer, *Leksykon papieży*, s. 104.

²³ Tamże.

²⁴ Por. M. McIlville, *Dzieje Templariuszy*. Warszawa 1991, s. 172; S. Runciman, *Dzieje wypraw...*, s. 176; J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s. 97.

²⁵ Por. J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s. 100; S. Runciman, *Dzieje wypraw...*, s. 176.

²⁶ Por. S. Runciman, *Dzieje wypraw...*, s. 179 – 181

cję za szkodliwą dla chrześcijaństwa i zabronił zakonom rycerskim oraz patriarche jerozolimskiemu Geroldowi udzielania jakiegokolwiek pomocy wyklętemu cesarzowi²⁷. Kłątwa ta miała donieść konsekwencje polityczne, zwalniała ludzi od posłuszeństwa ekskomunikowanemu władcy, dawała także podstawy do działania legalnej opozycji²⁸. Fryderyk znalazł się w trudnej sytuacji. Wielu bogobojnych ludzi odłączyło się od niego. Patriarcha Gerold, templariusze, joannici, duchowieństwo świeckie i większość feudałów syryjskich wystąpiło otwarcie przeciw cesarzowi²⁹. Do wojsk Hohenstaufa przyłączyli się tylko krzyżacy³⁰. Do cesarza dotarły także wieści o militarnej akcji Grzegorza IX skierowanej przeciw niemu, w celu odzyskania przez papieża zwierzchnictwa lennego nad Sycylią. W takiej sytuacji Fryderyk II nie mógł ryzykować kampanii militarnej na Wschodzie i krucjata jego zaczęła przybierać charakter dyplomatyczny³¹.

Podstawę do dyplomatycznych pertraktacji stanowiła nieciekawa sytuacja polityczna świata arabskiego Bliskiego Wschodu, który rozbity był na szereg państw wysuwających nawzajem wobec siebie roszczenia terytorialne. Sojusz trzech braci Ajjubidów: Al.-Kamila, Al.-Mu'azzama i Al.-Aszrafa rozpadł się po triumfie muzulmanów nad piątą krucjatą. Bracia zaczęli prowadzić między sobą walki³². W listopadzie 1227 r. zmarł Al.-Mu'azzamin, pozostawiając państwo swemu synowi Ah-Nasirowi Dawudowi³³. Al.-Kamil przystąpił od razu do aneksji jego terytorium i wkroczył do Palestyny, zajmując Jerozolimę. Na pomoc bratankowi przybył Al.-Aszraf. W końcu obaj bracia doszli do porozumienia i podzielili się posiadłościami bratanka, a ten dowiedziawszy się o spisku uciekł do Damaszku. Al.-Kamil ruszył za nim w pościg i przystąpił w końcu 1228 r. do oblężenia miasta³⁴. Zdobycie Damaszku stwarzałoby realną szansę na opanowanie przez sułtana Egiptu całej Palestyny. Pojawienie się w Ziemi Świętej wojsk cesarskich pokrzyżowało plany Al.-Kamilowi. Podobnie jak i cesarz, sułtan obawiał się zbrojnej konfrontacji. Rozpoczęły się między nimi dyplomatyczne pertraktacje³⁵.

²⁷ Por. S. Arnold, *Wyprawa krzyżowe*, s. 51.

²⁸ por. E. Podkowiński, *Rycerze w habitach*, s. 414.

²⁹ Por. S. Runciman, *Dzieje wypraw...*, s. 180.

³⁰ Papież ukarał zakon krzyżacki za opowiedzenie się po stronie wyklętego cesarza. W 1229 r. nakazał im poddanie się władzy zakonu joannitów. Nakaz Grzegorza IX nie został nigdy wykonany. Joannici bowiem zdawali sobie sprawę, że liczny zakon rycerzy niemieckich nie odda swej niezależności bez walki. Wielki mistrz krzyżacki Herman von Saltz w wyniku energicznej akcji mediacyjnej uchronił krzyżaków od poniesienia kary. Por. E. Podkowiński, *Rycerze w habitach*, s. 414 – 415.

³¹ Por. J. Hauziński, *Polityka orientalna*, s. 99 – 102

³² Por. S. Runciman, *Dzieje wypraw...*, s. 180.

³³ Tamże.

³⁴ S. Runciman, *Dzieje wypraw...*, s. 175.

³⁵ Szczegółowo omawia je J. Hauziński w swojej pracy: *Polityka orientalna Fryderyka II Hohenstaufa* wiążąc je z wcześniejszymi tajnymi kontaktami Al.-Kamila i cesarza (przed przybyciem Hohenstaufa do Ziemi Świętej). Pertraktacje te są omawiane w kontekście całościowego spojrzenia autora na politykę orientálną Fryderyka.

Początkowo cesarz wysunął wobec Al.-Kamila śmiałe żądania restytucji całej Palestyny, mając w pamięci nie tak dawne próby nakłonienia go przez sułtana do przybycia na Wschód, w celu wsparcia władcy egipskiego w walce z bratem, w zamian za zwrot chrześcijanom Palestyny³⁶. Obaj władcy wymieniali między sobą liczne poselstwa, jednak nie przynosiło to żadnych konkretnych skutków. Al.-Kamil nie mógł pozwolić sobie na spełnienie żądań Fryderyka, oznaczałoby to bowiem obrazę opinii muzułmańskiej³⁷. Tymczasem cesarz niecierpliwił się, dochodziły bowiem do niego wiadomości o pogarszającej się sytuacji politycznej w Italii. Wiedział również o tym Al.-Kamil, grał więc na zwłokę³⁸. Fryderyk postanowił przyspieszyć bieg wydarzeń i zdecydował się na demonstrację militarną. Zebrał całe wojsko, przemaszerował wybrzeżem do Jaffy i rozpoczął fortyfikację tego miasta³⁹. W ślad za wojskami cesarskimi w odległości jednego dnia drogi, uświadomiwszy sobie niebezpieczeństwo wynikające z rozczłonkowania sił chrześcijańskich, mimo ekskomuniki cesarza, podążyły wojska rycerskie templariuszy i joanitów. W końcu, 15 listopada 1228r. wyrazili oni zgodę na połączenie się z armią Fryderyka⁴⁰. Demonstracja siły wywarła wrażenie na muzułmanach. W ich mniemaniu zanosilo się na poważny konflikt, jednak strach przed zbrojną interwencją spowodował, że 11 II 1229 r. doszło wreszcie do zawarcia pokojowego układu⁴¹.

Treść dokumentu porozumienia między cesarzem a sułtanem nie figuruje w żadnych źródłach⁴². Na podstawie różnych relacji można odtworzyć najważniejsze punkty postanowienia. A oto one:

1. Święte miasto Jerozolima została przekazana Frankom, pod warunkiem, że nie będą mogli odbudowywać pozostających w ruinie obwarowań⁴³.
2. W rękach muzułmanów pozostał obszar świątyni tj. Skalna Kopała i meczet Al.- Aqsa. Frankom nie wolno tam było wstępować⁴⁴.
3. Wioski przylegające do Jerozolimy pozostały w posiadaniu muzułmanów. Miały one być administrowane przez specjalnego urzędnika z siedzibą w al.-Bira⁴⁵.

³⁶ „Al.-Kamil napisał przeto do cesarza, zwierzchnika Niemców, upraszając u niego pojawienie się na syryjskim wybrzeżu. Obiecywał on w zamian, że odstąpi jemu Jerozolimę i wszystkie posiadłości podbite przez Salaha ad-Dina na tym wybrzeżu”. Badr ad-Din ad-Ajni, *Naszyjnik...*, s.194.

³⁷ Por. J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s.104 – 107; S. Runciman, *Dzieje...*, s. 182 – 183.

³⁸ Tamże.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże

⁴¹ Por. S. Arnold, *Wyprawy krzyżowe*, s. 52; S. Runciman, *Dzieje...*, s. 182; J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s. 107.

⁴² Por. J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s. 108

⁴³ Badr ad-Din al-Ajni, *Naszyjnik...*, s. 192

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Tamże.

4. Frankom zwrócono także takie miasta jak: Betlejem, Nazaret, Sodon. Mogli również dobudować zamki w Jope, Sydonie, Cezarei oraz dokończyli zamek zakonu krzyżackiego, który rozpoczęto budować na wzgórzu Akkon⁴⁶.

5. Jeńcy, którzy zostali wzięci do niewoli przez muzułmanów w czasie utraty Damiety, a także w czasie późniejszym mieli zostać uwolnieni⁴⁷.

6. Pokój miał obowiązywać przez 10 lat⁴⁸.

Świadcami podpisania układu byli wielki mistrz zakonu krzyżackiego Herman von Saltza oraz biskupi Exteru i Windesteru⁴⁹.

Układ ten spotkał się z natychmiastową dezaprobatą i krytyką zarówno ze strony muzułmańskiej jak i chrześcijańskiej. Źródła arabskie mówią o: „silnym poruszeniu muzułmanów wywołującym wśród nich zniechęcenie i żywy niepokój”⁵⁰. Ganili oni Al.-Kamila za zawarcie układu, który uważali za niegodny sułtana⁵¹. W Damaszku bratanek Al.-Kamila, Al.-Nasir, ogłosił publiczną żałobę z powodu zdrady islamu⁵². Chrześcijanie także nie okazywali zbyt wielkiej radości, obawiając się niekorzystnej sytuacji strategicznej nowych granic Królestwa Jerozolimskiego⁵³.

17 marca 1229 r. Fryderyk wjechał do Jerozolimy, odwiedził świątynię Grobu Pańskiego, a w niedzielę 18 marca w tej właśnie świątyni włożył sobie na skronie koronę Królestwa Jerozolimskiego⁵⁴. Następnie Herman von Saltza w dwóch językach odczytał tekst memorandum cesarskiego uzasadniającego politykę Hohenstaufa⁵⁵. W dzień po koronacji, dnia 19 marca arcybiskup Cezarei, Piotr, z polecenia Gerolda obłożył Jerozolimę interdyktem⁵⁶. Poruszony tym cesarz zabrawszy swój poczet pośpieszył do Jaffy, a dalej do Akki. Tam spotkał się z niezadowolonym i oporem baronów, którzy nie mogli podarować Fryderykowi, że będąc tylko regentem, bez ich zgody zawarł traktat i koronował się na króla Jerozolimy⁵⁷. Po ustanowieniu bajlafów Królestwa Jerozolimskiego w osobach Baliana z Sydonu i Garniera Niemca (zresztą nieprzychylnych cesarzowi) wypłynął 1 maja z Akki i 10 czerwca w towarzystwie Hermana von Saltza pojawił się w Brindisi⁵⁸. Cesarz przystąpił od razu

⁴⁶ W. Scmkowicz, *Europa...*, s. 19 – 20.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Badr ad-din al-Ajni, *Naszyjnik...*, s.193; Pokój wedle kalendarza muzułmańskiego miał trwać 10 lat, 5 miesięcy i 40 dni, według kalendarza chrześcijańskiego 10 lat. Obowiązywał od 28 rabi II 626 r. h. = 24 II 1229 r. Por. J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s. 108.

⁴⁹ Por. Tamże.

⁵⁰ Badr ad-Din al-Ajni, *Naszyjnik...*, s. 193.

⁵¹ Tamże.

⁵² Por. J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s. 112.

⁵³ Tamże.

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ Por. S. Runciman, *Dzieje...*, s. 184; J. Hauziński, *Polityka orientalna...*, s.117.

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ Tamże.

do walki z wojskami, które na wezwanie papieża Grzegorza IX przybyły z różnych krajów Europy i wtargnęły na terytorium Królestwa Sycylijskiego. Dość szybko wyparł je z granic królestwa i stanąwszy u wrót Rzymu za pośrednictwem wielkiego mistrza krzyżaków rozpoczął negocjacje z papieżem, które po wielomiesięcznych pertraktacjach zakończyły się pokojem w San Germano 23 lipca 1230 r. W wyniku zawarcia tej ugody papież uznał układ z Al.-Kamilem i 28 czerwca zdjął z cesarza ekskomunię⁵⁹.

Wyprawa Fryderyka II do Ziemi Świętej zakończona układem pokojowym z sułtanem egipskim Al.-Kamilem, na mocy którego odzyskano Jerozolimę, oraz akt koronacji cesarza na króla Królestwa Jerozolimskiego stanowi osobisty tryumf Hohenstaufa.. Odnosił sukces, gdy czynniki kościelne zwalczały go z niezwykłą zaciętością zarówno w Palestynie jak i we Włoszech. Poprzez dyplomatyczne negocjacje, przy użyciu skromnych środków zyskał więcej niż zbrojne krucjaty zorganizowane z błogosławieństwem i czynnym zaangażowaniem papieża. Ten fakt dawał Fryderykowi silny atut w rozgrywkach z papieżem.

DER KREUZZUG DES KAISER FRIEDRICH II

Zusammenfassung

In diesem Artikel wird der Kreuzzug des Kaisers Friedrich II. Von Hohenstaufen 1228 – 1229 dargestellt. Sein Verfasser versucht die Motive, die Organization, und den Verlauf dieses Zuges zeigen und ihn kritisch beurteilen.